

Інна САХНЕВИЧ

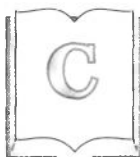
Ключові поняття: медіаосвіта, медіа-грамотність, медіакомпетентність, негативний вплив, Концепція впровадження медіаосвіти в Україні.

Нині оприлюднено національну Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні, розроблену Національною академією педагогічних наук України, що свідчить про беззаперечну важливість медіакультури молоді для українського сучасного суспільства в умовах світової глобалізації та інформатизації. Концепція враховує і світовий досвід становлення та розвитку медіаосвіти, і, водночас, стан медіакультури молоді України.

УДК 378.070

КУЛЬТУРА ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАЗАСОБІВ – НЕОДМІННА УМОВА ЗАПОБІГАННЯ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ МЕДІАІНФОРМАЦІЇ

© І. Сахневич, 2011

трімкий розвиток у сучасному світі інформаційно-комунікаційних технологій та системи мас-медіа нагально потребує цілеспрямованої підготовки особистості до вмілого й безпечного користування ними. На взаємодію з різноманітними медіа (преса, радіо, кіно, телебачення, Інтернет) припадає вагома частка вільного часу громадян України, чим зумовлюється їхній значний вплив на всі верстви населення, передусім на дітей і молодь. Вплив медіа інформації не завжди є позитивним. Знайти і правильно визначити основні шляхи та методи запобігання негативному впливу медіаінформації на ще не сформовану свідомість української молоді – мета нашого дослідження. Серед основних завдань – відстежити основні факти негативного впливу медіаджерел на молодь, їх причини та наслідки; визначити шляхи розв'язання існуючої проблеми на педагогічному або навіть на державному рівні.

Акцентування на проблемі впливу медіаінформації на свідомість української молоді продиктовано багатьма чинниками, проте основним ми вважаємо впровадження медіаосвіти на всіх освітніх рівнях, зокрема у вищій школі. Проблемі впровадження медіаосвіти в національній

школі приділяють увагу такі українські науковці, як Г. Онкович, Б. Потятинник, І. Чемерис, Л. Найдьонова, Н. Войтко, російські дослідники О. Федоров, А. Новікова, Ю. Усов, А. Шариков, Л. Зазнобіна, О. Баранов, С. Пензин, Л. Усенко, американські медіапедагоги Ч. Ворсноп, Дж. Пангенте та ін. Нині оприлюднено національну Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні, розроблену Національною академією педагогічних наук України, що свідчить про беззаперечну важливість медіакультури молоді для українського сучасного суспільства в умовах світової глобалізації та інформатизації. Концепція враховує і світовий досвід становлення та розвитку медіаосвіти, і, водночас, стан медіакультури молоді України. Серед основних завдань Концепції варто виокремити такі: формування медіаімунітету і рефлексії та критичного мислення як психологічних механізмів медіаграмотності. Медіаімунітет забезпечує молодь здатністю протистояти шкідливому впливу медіаінформації, сприяє створенню умінь правильно обирати потрібну медіаінформацію, розрізнити прямий та прихований зміст медіаповідомлень. Психологічні механізми медіаосвіти допомагають молоді ефективно орієнтуватися в сучасному медіапросторі та свідомо споживати медіапродукцію. Згідно з Концепцією, протягом 2010–2013 рр. в Україні передбачено проведення експериментального етапу реалізації Концепції, одним із основних елементів якого є впровадження медіаосвіти на усіх ступенях шкільного навчання.

Реалізація Концепції з медіаосвіти в Україні розпочалася з розробленої професором Г. Онкович у 2010 р. програми загального курсу з медіаосвіти. Це відбулося на базі Національного технічного університету України, видавничо-поліграфічного інституту. Серед основних завдань сучасної медіаосвіти автор-розробник вбачає підготовку молоді до життя в інформаційному суспільстві, а це: навчити не тільки адекватно сприймати різноманітну інфор-

мацію, але й зменшити наслідки того негативного впливу на психіку молодих людей, які здійснюють сучасні медіазасоби, а також сформуванню вміння спілкуватися «на основі невербальних форм комунікації» за допомогою сучасних технічних засобів медіа [9]. Актуальність впровадження нової педагогічної медіатехнології у вищих обумовлена насамперед пріоритетністю медіаосвітнього напрямку в сучасній світовій освіті, глобальних процесах інформатизації, гуманітаризації та демократизації суспільства, яке потребує нової сучасної особистості, що гармонійно розвивається у світі сучасних медіазасобів, вміє обирати, аналізувати, критично оцінювати та відтворювати існуючі медіаформи за допомогою технічних засобів. Саме медіаграмотна, або медіаосвічена, особистість здатна раціонально використовувати увесь спектр інформації на різноманітних носіях (телебачення, радіо, Інтернет, преса, відео, аудіо, цифрові носії тощо) з навчально-просвітницькою метою. Саме медіакомпетентна молодь вільно почувається в соціумі і є активним учасником процесу обміну інформацією – комунікаційного процесу; рівень її етичного, естетичного, духовного, морального, інтелектуального розвитку є високим і таким, що відповідає сучасним вимогам глобалізованого суспільства.

Актуальність здобуття медіаосвіти в навчальних закладах України є беззаперечною. Президія НАПН України на сторінках Інтернету оприлюднила для обговорення в суспільстві українську концепцію розвитку медіаосвіти на всіх етапах національної освіти в країні. У Концепції наголошується на важливості медіаосвіти «заради забезпечення всебічної підготовки дітей і молоді до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формування у них медіаобізнаності, медіаграмотності і медіакомпетентності відповідно до їхніх вікових та індивідуальних особливостей» [1].

Протягом трьох місяців (листопад 2010 – січень 2011) ми відстежували певні факти (які широко озвучувались у пресі, на телебаченні та на сторінках Інтернету), які свідчать про негативний вплив медіаінформації на ще не сформовану свідомість української молоді. Серед основних завдань нашого дослідження було визначити ті медіазасоби, які найбільшою мірою причетні до негативного впливу на свідомість української молоді, а також окреслити приблизний вік української молоді, яка найбільше піддається негативному впливу медіаінформації.

Джерелом інформації були такі інтернет-носії: інтернет-ЗМІ «Комсомольська правда в Україні» та «Факти», а також інтернет-новини – популярні новини каналу «1+1». Ось деякі, на жаль, сумні факти, які було виявлено під час нашого дослідження:

2010 р., грудень, Україна, Маріуполь. 17-річний студент Приазовського національного технічного університету вирішив зарубати матір сокирою, бо вона йому... набридла. Технічну сторону нападу юнак вивчав за допомогою відеофільмів закордонного виробництва. А Інтернет, як ще один медіазасіб, надав йому доступ до «Книги сатани» та великої кількості фотографій негативного, пригнічувального змісту. Мати вижила, та якщо провину сина буде доведено в суді, він опиниться за ґратами на термін від 7 до 15 років [6].

2010 р., грудень. У Росії міліція затримала трьох юнаків: надивившись художнього фільму «Форсаж», вони крали вантажі з машин на дорогах. Якщо їхню провину буде доведено у суді, їм загрожує до 10 років позбавлення волі [2].

2010 р., листопад, Запоріжжя. 19-річний студент дозволив собі використати ненормовану лексику на одному із численних інтернет-чатів. Як результат, йому було призначено покарання у вигляді 15 діб адміністративного арешту [10].

2010 р., грудень, Крим. Десятирічний хлопчик повісився, подивившись японський мультфільм, герой якого також покінчив життя самогубством після смерті матері [12].

2010 р., грудень, Крим. 13-річну школярку жорстоко побили за образи в одній із соціальних інтернет-мереж [3].

Те, що медіазасоби досить часто негативно впливають на ще не сформовану психіку сучасної молоді, визнають не тільки автори на сторінках самих медіазасобів, але й психологи, державотворці або просто звичайні користувачі деяких медіазасобів, про що свідчать наступні факти з тих же джерел:

1. Соціальні мережі Інтернету впливають на рівень стресу людини: адже потреба бути постійно на зв'язку, швидко відповідати на повідомлення або міняти власний соціальний статус створює стресовий стан у більшості молодих людей, які просто «зависають» на довгий час в Інтернеті [4].

2. Український Інтернет перевіряють на ксенофобію, об'єктом дослідження стануть коментарі читачів. З ініціативи народного депутата О. Фельдмана моніторинг інтернет-ЗМІ проведуть співробітники Інституту прав людини та запобігання екстремізму і ксенофобії. Причина заходу – зростання ксенофобських заяв в Україні. «На жаль, українське суспільство поступово починає страждати від цього пороку», – зазначено в повідомленні [7].

3. «Мережі Інтернету інколи розповсюджують неетичну інформацію, що є втручанням в особисте життя громадян», – б'ють тривогу дорослі користувачі інтернет-мережі Google [5].

4. За оцінкою експертів, більше 90 % підлітків підлягають сексуальним домаганням під час Інтернет-спілкування у соціальних мережах, а середній вік знайомства з інформацією сексуального характеру – 11 років [11].

Загалом протягом нашого короткочасного дослідження, за період з листопада 2010 по січень 2011 р., в інформаційних повідомленнях інтернет-ЗМІ (на прикладі газет «Факти», «Комсомольська правда в Україні») та телевізійних новин (ТСН каналу «1+1») зафіксували 12 фактів того чи іншого негативного впливу медіаінформації на дітей та молоді від 2-х до 25–28 років. Найбільший негативний вплив спричинили соціальні інтернет-мережі та інтернет-сайти, а також відеопродукція. Було також зафік-

совано 5 фактів визнання інтернет-ЗМІ та телезасобами негативних наслідків певної медіаінформації для дітей та підлітків. На потреби усунути негативний вплив медіаінформаційних повідомлень наголошують педагоги, психологи, автори деяких інтернет-проектів, а на державному рівні – депутати та представники силових структур. Це зумовлено тим, що обмеження інтерактивного спілкування в соціальних інтернет-мережах на рівні звичайних користувачів призводить до падіння загального рівня культури підлітків, їхнього інтелектуального розвитку, національно-патріотичної свідомості. Психологи та педагоги також відзначають і загальний занепад української духовності в молодого покоління. Наприклад, за українською версією Google, молодь у 2010 р. найбільше цікавилася погодою, соціальною мережею «В контактi», фото відомих акторів, співаків та музичних гуртів, а також інтернет-іграми та виробником мобільних телефонів Нокіа [8].

Тема впливу засобів масової інформації на динаміку злочинності неповнолітніх усе частіше звучить у дисертаційних дослідженнях. Так, науковці І. Фомин та Л. Пешкова в рамках регіональної міжвузівської наукової конференції викладачів та студентів у Донецьку на базі Донецького національного технічного університету наголошують на подвійному впливі ЗМІ на спосіб життя молоді. З одного боку, медіаджерела пропагують здоровий спосіб життя, з іншого – провокують розвиток шкідливих звичок, морального дискомфорту. Серед основних причин негативного впливу медіазасобів дослідники називають такі:

пропаганда культури насильства та жорстокості;

своєрідний характер особливостей мотивації протиправної поведінки неповнолітніх, який визначається такими психологічними явищами, як навіювання та наслідування [13].

До визначених вище причин негативного впливу медіаінформації на підлітків варто, на наш погляд, долучити складні

соціально-економічні умови у суспільстві, які визначають кризові політичні та економічні явища; відсутність контролю з боку держави над пропагандою насильства та жорстокості засобами медіа; байдужість батьків, які заклопотані тільки заробітком грошей та елементарним виживанням у складних економічних умовах. Оскільки медіаджерела мають подвійний вплив на свідомість та поведінку молоді, розв'язати проблему негативізму медіаінформації можна, на наше переконання, через чітку класифікацію медіаінформації щодо основного споживача та відповідного контролю з боку держави й навчальних закладів за змістом та тематикою медіаінформації. Суттєво може покращити ситуацію й інформація національного, вітчизняного (а не, скажімо, американського) виробництва, яка за своєю суттю більш духовна, етично та естетично виважена з огляду на різницю в закордонній та українській ментальності. Проте першочерговим завданням педагогів у розв'язанні проблеми зменшення або навіть усунення наслідків негативного впливу медіаінформації на свідомість української молоді стане, гадаємо, формування культури спілкування молоді із сучасними засобами медіа шляхом впровадження медіаосвіти в усіх навчальних закладах, а не лише в тих вищах, які так чи інакше пов'язані із журналістською та друкарською справою.

Висновки. Україна зазнає активного реформування на сучасному етапі суспільно-політичного та економічного розвитку, а отже, для забезпечення постійного конструктивного діалогу між владою та суспільством, між владою та молоддю потрібно насамперед налагодити діалог між медіазасобами та суспільством. Інформаційне суспільство є запорукою успішного розвитку держави, її політичного та соціально-економічного процвітання. Українська медіакомпетентна молодь – це ознака цивілізованого українського суспільства, демократичного духу держави.

Література

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні: [Електрон. ресурс] // Президія НАПН України. Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. – Режим доступу: http://www.ispp.org.ua/news_44.htm. – Назва з екрану
2. В России милиционеры задержали украинских воров-каскадеров: [Електрон. ресурс] // Комсомольська правда в Україні. – 2010. – 08 груд. – Режим доступу: <http://www.kp.ua>. – Назва з екрану
3. Виртуальный канал в Интернете превратился в реальное избиение: [Електронний ресурс] // Комсомольська правда в Україні. – 2010. – 02 груд. – Режим доступу до газ.: <http://www.kp.ua>. – Назва з екрану
4. Социальные сети могут свести с ума: [Електрон. ресурс] // Комсомольська правда в Україні. – 2010. – 01 груд. – Режим доступу.: <http://www.kp.ua>. – Назва з екрану
5. Чего только не делают на улицах Земли: рожают, умирают, прикидываются конями и водолазами: [Електрон. ресурс] // Комсомольська правда в Україні. – 2010. – 04 груд. – Режим доступу: <http://www.kp.ua>. – Назва з екрану
6. У Маріуполі студент вирішив зарубити матір сокирою, бо вона йому набридла: [Електрон ресурс] // Новини ТСН. – 2011. – 13 січ. – Режим доступу: <http://www.tsn.ua>. – Назва з екрану
7. Інтернет перевіряє на ксенофобію: [Електрон. ресурс] // Новини ТСН. – 2010. – 29 листоп. – Режим доступу: <http://www.tsn.ua>. – Назва з екрану
8. У 2010 році українці найбільше цікавились погодою та соціальними мережами [Електрон. ресурс]: // Новини ТСН. – 2010. – 07 груд. – Режим доступу: <http://www.tsn.ua>. – Назва з екрану
9. **Онкович Г. В.** Медіаосвіта (Загальний курс): [Електрон. ресурс] // Програма навчального курсу для студентів вищих навчальних закладів – К.: ІВО НАПН України. – 2010. – 24 с. – Режим доступу: <http://edu.of.ru/attach/17/82978.doc>. – Назва з екрану
10. За мати в чате запорожские судьи уже сажают на 15 суток: [Електрон. ресурс] // Факти. – 2010. – 09 листоп. – Режим доступу: <http://www.fakty.ua>. – Назва з екрану
11. За педофилию в Интернете будут сажать в настоящую тюрьму: [Електрон. ресурс] // Факти. – 2010. – 10 груд. – Режим доступу: <http://www.fakty.ua>. – Назва з екрану
12. В Крыму 10-тилетний мальчик покончил с собой после просмотра японского мультфильма, герой которого повесился: [Електрон. ресурс] // Факти. – 2010. – 28 груд. – Режим доступу: <http://www.fakty.ua>. – Назва з екрану
13. **Фомин И. А.** Вплив засобів масової інформації на динаміку злочинності неповнолітніх: [Електрон. ресурс] // Л. В. Пешкова Соціально-економічний розвиток України: історичний досвід і сучасність: Матеріали регіон. міжвузів. наук. конференції викладачів та студентів. – Донецьк: ДонНТУ. – 2009. – Режим доступу <http://masters.donntu.edu.ua>. – Назва з екрану

Резюме

• У статті розглянуто деякі факти, причини та наслідки негативного впливу медіаінформації на свідомість української молоді та запропоновано впровадження медіаосвіти у навчальний процес усіх освітніх закладів як один із основних шляхів розв'язання проблеми.

• В статье рассматриваются отдельные факты, причины и следствия негативного влияния медиаинформации на сознание украинской молодежи и предложено внедрение медиаобразования в учебный процесс школ всех уровней как один из основных методов решения проблемы.

• The article highlights some facts, causes and consequences of the negative influence of media information on the national consciousness of young people and as a way out it is proposed to introduce media education in the national schools of all levels.